מראי מקומות - יבמות

קכא:

א. אמרו לו לר"מ אין מזכירין מעשה נסים

כ' **הערוך לנר** דלכאו' משמע מדברי **רש"י והרשב"א** דס"ל דנח' ר"מ ורבנן אם שייך לחיות במים ג' ימים, דר"מ ס"ל דשייך, ורבנן ס"ל דאין שייך. אבל לכאו' תמוה, איך חולקים במה שאנו רואים בחוש, דא"א לחיות אפי' כמה שעות במים [וגם למה מתו כל המצרים ביום ז' של פסח אם שייך לחיות אפי' עד ג' ימים במים]. ואם יכול לחיות במים כ"כ, א"כ מה הטענה שאינו יכול לישן, הרי יכול לשכב על קרקע המים ולישן. ולכן כ' דודאי כ"ע מודו דא"א לחיות כ"כ, אלא דר"מ ס"ל דכמו דאותו איש שנפל לבור הגדול לא מת תוך ג' ימים, וע"כ או שהי' יכול לשוט על פני המים, או שמצא מקום לעמוד ולהוציא ראשו מן המים, א"כ יש לחוש כן בכל מים שיש להם סוף. וע"ז אמרו רבנן דבלא"ה הי' נס בכה"ג, שהרי לא הי' יכול לישן, דאם הי' ישן, ודאי הי' נופל ונטבע תוך המים ומת, אבל ר"מ ס"ל דאפשר שסמך עצמו על הכותל וישן מעומד בעוד שהי' מוציא ראשו חוץ למים.

ב. דבר שאותו צדיק נצטער בו יכשל בו זרעו

הק' **תוס' בב"ק** (נ.), איך ידע, הרי מת בנו בצמא, וא"כ אולי גם בתו מתה משום דהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה. ותי' דמ"מ באותו דבר עצמו לא הי' ראוי ליכשל. וכן הוא בתוס' אצלנו בקיצור, דמיתת בנו בצמא לא הוי דבר שנצטער בו אותו צדיק, לפי שלא מת מחמת אותו בור שעשה. וכ' **השטמ"ק** בב"ק שם בשם **ר' ישעי'** "ולרבנו נראה לפרש, 'אמרתי', כלומה, השמעתי דבר זה לפני הקב"ה, והם דבר שנצטער וכו', והסכים הקב"ה לדברי, שכן דרכו של הקב"ה שמסכים לסברת הצדיקים שבדור, וכשמת בנו בצמא, כבר מת ר' חנינא".

ג. לא שנו אלא נתכוין להתיר, אבל נתכוין להעיד, עדותו עדות

הק' **החזון איש** (אה"ע כ"ד, א'), מ"ש אם מכוין להתיר או להעיד, הרי בשנים הוא רוצה לפעול בעדותו, ולמה נאמן במכוין להעיד. וביאר ד"כל שאינו מכוין לדבר פרטי, אלא שיחזיקו ב"ד שפלוני מת, לא מחזינן דחמיד בשקרא", אלא דמדבר מאהבת הסיפור, ומה דהולך לב"ד, הוא רק להחשיב הודעתו וסיפורו, אבל כשחזינן דמכוין לענין פרטי, בטל לי' המסיח לפי תומו. ולמסקנא, דגם במכוין להעיד אינו נאמן, אמרי' דכל שמכוין להחזיק הדבר לדברים הנוגעים, אמרי' דחמיד לשקרא. **ובשו"ת הר"ן** (הובא בבית יוסף אה"ע י"ז) **פי' דאפי'** שלא בב"ד מקרי מכוין להעיד, עד שניכר הדבר שמכוין רק לאהבת הסיפור ולהגיד החדשות, דאז נאמן מדין מסיח לפי תומו.

ה. אבל אי נסיב לא מפקינן לה

ע' **בתשו' הגהות מיימוני** (נשים סי' י"א) שתמה על דין זה, איך תקנו חז"ל שלא לינשא לכתחלה, ואם נשאת לא מפקינן, הרי יאמרו הנשים דמוטב לעבור איסור דרבנן ולא להתעגן כל ימיה, ומוטב שיהיו שוגגין, וגם נמצא גזרת חז"ל כחוכא וטלולא. גם הק' דלפי"ז איך סותמים במתני' לאיסור, הרי בכמה דוכתי תנן דאם נשאת לא תצא. ולכן כ' לחדש דדוקא "מדיבורי' דר' נחמן" וכעי"ז, דהיינו היכא דהחכם אמר דבר דעל ידה סברה דמותרת לינשא, ונשאת, אז אמרי' דאם נשאת לא תצא, אבל בעלמא אף אם נשאת תצא. והוסיף דמה דר' נחמן אמר לשון שבועה, אף דלכאו' יש לחוש לשבועת שקר, דאולי באמת ניצול, ביאר דכיון דרובם אין ניצולין, ובעלמא אזלי' בתר רוב, ורק משום עריות החמירו, לכן שפיר נשבע, ואין חשש שבועת שקר כלל. וע' **בשו"ע** (אה"ע י"ז, ל"ד) דכ' המחבר בסתם דאם נשאת לא תצא, אבל **הרמ"א** כ' דדוקא בכה"ג הוא, וכדברי ההגה"מ (וע"ע במחבר שם, דכ' דדוקא אם אבד זכרו ונשתכח, ויש לע' בזה, הרי בגמ' לכאו' לא משמע כן).

ה. קטול אספסתא ושדי לחיואי בשבתא

ע' **באגרות משה** (או"ח א', קכ"א), שהביא מש"כ **בשו"ת מהרי"ק** (קל"ז) דהי' איסור דרבנן להישראל לעשות כן, משום דהוי משאצל"ג, דלדידי' אין הכוונה בשביל הבהמה, אלא כדי לינצל ממיתה, והוי כמו הריגת מזיקין דהו"ל משאצל"ג [ע"ש במהרי"ק דדן ע"ז לענין יהרג ואל יעבור במכוין הגוי להעבירו על דתו, ובאם יש מדת חסידות היכא דמעיקר הדין אי"צ ליהרג]. ותמה עליו האג"מ, מה ענין משאצל"ג לכאן, הרי אפי' אי אמרי' דהסיבה שהישראל עושה המלאכה הוא משום פחד מיתה, אבל חפצא של המלאכה הוא עושה כדי ליתן להבהמה. וכ' דצ"ל דכוונת המהרי"ק היא דכיון שהוא עושה מצד פחד העכו"ם, א"כ אין נוגע לו כלל מחשבת העכו"ם שהוא לאכילה, דמחשבתו להנצל מהפחד במה שיעשה הקצירה, והו"ל כמו קוצר לזרוק לים, דאינו רוצה בכלל בצורך המלאכה, רק עושה ע"פ ציווי העכו"ם [וע"ש שכ' עפ"ז שאין לדמות זה כלל לעושה בכלל כבוד אב, דא' הי' רוצה לדמות זה לדברי המהרי"ק, ולומר דעושה בשביל כבוד אב הוא משאצל"ג, וכ' האג"מ דאין שייך זה לדברי המהרי"ק כלל, ע"ש].